

Prírodné krásy a historické monumenty Vihorlatských vrchov

Územie Slovenska patrí k tým zaujímavým regiónom Európy, ktoré vám môžu ukázať krásu veľhôr aj hôr, podhoria, polostepí aj stepí. Tento kraj je bohatý na hlboké doliny, bystré potoky, husté lesy, horské lúky, ale aj na nedozerané široké pláne. Je to aj krajina lužných lesov, rašelinísk i podzemnej krásy jaskýň. Bizarnosť skalných útvarov nachádzajúcich sa na celom jeho území veľmi pôsobivo charakterizuje geologickú minulosť tejto krásnej krajiny, každého jej regiónu.

Ak vás niekto pozýva k sebe na návštevu, isto si vás váži. Jeho snahou bude urobiť pre vás všetko tak, aby ste na navštívené miesta čo najdlhšie spomínali a radi sa tam vrátili. Preto vás aj touto formou pozývame na návštevu jedného z najvýchodnejších regiónov Slovenska, Vihorlatských vrchov a ich okolia. Zároveň dúfame, že táto geologicko-náučná mapa rozšíri vaše poznatky a bude slúžiť ako sprievodca pri vašich potulkách týmto krajom. Prírodné krásy, ich rôznorodosť a príťažlivosť v každom ročnom období, množstvo kultúrno-historických pamiatok, veľmi dobré možnosti na turistiku a rekreáciu v spojitosti so srdečnosťou a živými ľudovými tradíciami obyvateľstva sú pre tento región príznačné. V tomto krásnom prostredí sú umiestnené autokempingy, reštaurácie a hotely, zrubové a chatové osady a umelé vodné nádrže (Zemplínska šírava, Vinianske jazero). S pohostinnosťou tu privítajú každého návštevníka tohto jedinečného kraja. Vulkanické svahy umožňujú obyvateľom pestovať a spracúvať vinič hroznorodý, charakteristický pre túto oblasť (Tibava, Vinné).

Vihorlatské vrchy sú dominantné najmä svojimi strmými rozbrázdnenými svahmi, celým radom geologických útvarov, rozsiahlymi bukovými lesmi, vzácnymi rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami. Celé toto územie je dôležité z vodohospodárskeho, pôdochranárskeho, geologického, floristicko-faunistického, ale aj lesníckeho hľadiska (od čias nástupu bučín podnes si jeho vzhľad zachoval svoj prirodzený charakter). Z geologického pohľadu toto územie predstavuje naše najvýchodnejšie vulkanické pohorie, ktorého vývoj sa začal v treťohorách – v neogéne, približne pred 17 miliónmi rokov, keď nastali erupcie vápenato-alkalických láv. Tie prekryli staršie usadené horniny druhohôr – mezozoika (vápence, ílovce a zlepence), ako aj usadeniny treťohôr – paleogénu a neogénu (pieskovce, ílovce a zlepence). Erupciami, ako aj výlevmi andezitovej magmy sa formovalo niekoľko väčších vulkánov, ako sú Morské oko, Diel a Popriečny, umiestnených v jednej línii, a menších vulkánov Vihorlat, Sokolský potok, Kyjov a Kamienka v druhej línii. Vulkanická aktivita zanechala po sebe pestrú paletu vulkanických foriem. Ostali zachované v nápadnom vulkanickom reliéfe. Tento morfológicky výrazný reliéf sa dvíha z rozsiahlej úrodnej Východoslovenskej nížiny (120 m n. m.) až do výšky pohoria okolo 1 000 m n. m. (Vihorlat, 1 075,4 m n. m.). Explozívno-efuzívna aktivita charakterizovaná padanými vulkanickými produktmi (tzv. pyroklastické produkty) a lávovými prúdmi, ako aj prienkami rozličných magmatických telies (dajka, nek a i.) prebiehala približne v časovom intervale medzi 17 miliónmi rokov až 9,5 miliónmi rokov. V priebehu tejto aktivity a po nej sa zlomovými pohybmi a silnou erozívnou činnosťou formoval celý rad znížení a vyvýšení a dochádzalo k zosuvom. Zosuvy môžeme pozorovať najmä pri severnom okraji Vihorlatských vrchov, ako aj vo vnútornej zóne stratovulkánu Morské oko. Zosuvom sa vytvoril aj taký jedinečný fenomén, ako je prírodné jazero Morské oko. Zvetrávaním mohutných lávových prúdov (kóty Sninský kameň, Motrogoň, Fedkov a i.) uložených na svahoch každého vulkánu vznikli z geomorfologického hľadiska pozoruhodné útvary, ako sú skalné steny, bralá, kamenné moria a mnohé ďalšie. V terénnych depresiách vznikli malé jazierka (Malé Morské oko, Kotlík) a rašelinné spoločenstvá, uchované v oblasti pod kótou Motrogoň (Hypkania, Podstavka a Ďurova mláka). Vihorlatské vrchy predstavujú neobyčajne významné územie aj z hľadiska ochrany prírody a krajiny. V jeho najhodnotnejších častiach boli vyhlásené veľkoplošné a maloplošné chránené územia. Zahŕňajú chránenú krajinnú oblasť, chránený areál, národné prírodné rezervácie, prírodné rezervácie a prírodné pamiatky. Konkrétna starostlivosť o ne, ktorej základom je

inventarizačný výskum, zabezpečuje starostlivosť o chránené, vzácne a ohrozené druhy rastlín a živočíchov, ako aj o spoločenstvá, v ktorých sa tieto druhy nachádzajú. Osídlenie tejto oblasti je známe už od praveku. Vulkanické pohorie so svojimi prírodnými zdrojmi priťahovalo človeka k osídleniu aj v neskorších obdobiach. V posledných rokoch sa práve archeologickým výskumom zistilo osídlenie tejto oblasti Skýtmi, Trákmi, Keltmi, Dákmi a nakoniec aj Slovanmi. Mnohé archeologické nálezy potvrdzujú, že súčasná ľudová kultúra čerpá z tejto minulosti a tradícií až dodnes.